

Katinka Linnemann

Als contact na scheiding niet
evident is

Wat ga ik vertellen

- Complexe echtscheidingen en huiselijk geweld
- Partnergeweld en kindermishandeling
- Gezinsprofielen en verdieping patroon van dwingende controle
- Omgang niet altijd vanzelfsprekend
- Betekenis voor interventies bij complexe echtscheiding

Complexe echtscheiding

- Complexe echtscheiding betekent veel juridische procedures en kinderen in de knel
- Varianten:
 - Verstoorde en destructieve communicatie
 - Persoonlijke problematiek ouder (jeugdtrauma)
 - Geweldsproblematiek (1:5 vrouwen heeft als reden partnergeweld)
 - Patroon van controle en dwang / intieme terreur (40%?)

Twée werelden bij elkaar

- Kinderartsen zetten kindermishandeling op de kaart
 - botbreuken: geen breekbare botten maar mishandeling ouders
- Feministen zetten geweld tegen vrouwen op de kaart
- Ouders hebben gezag over kinderen (pedagogische tuchtiging)
- Intieme (huwelijkse) partners zijn juridisch gelijk (sinds 1970)
- Ernstige bedreiging ontwikkeling kind & gehechtheidstheorie
- Geweld in intieme relaties (geweld tegen vrouwen)

Partnergeweld en kindermishandeling hangen samen

- Bij partnergeweld meer kans op kindermishandeling
 - Partnergeweld gaat doorgaans vooraf aan kindermishandeling
- Overlap (57%) bij gezinnen gemeld bij Veilig Thuis
- Mishandelde vrouwen meer kans hun kinderen te mishandelen
- Mannen die partner mishandelen, meer kans mishandeling van hun kind
- Risicofactoren bij overlap hetzelfde, maar frequenter en ernstiger dan apart
 - Verschillen tussen pleger risicofactoren mannen en vrouwen
- Kind als getuige

Welzijn ouders en kinderen

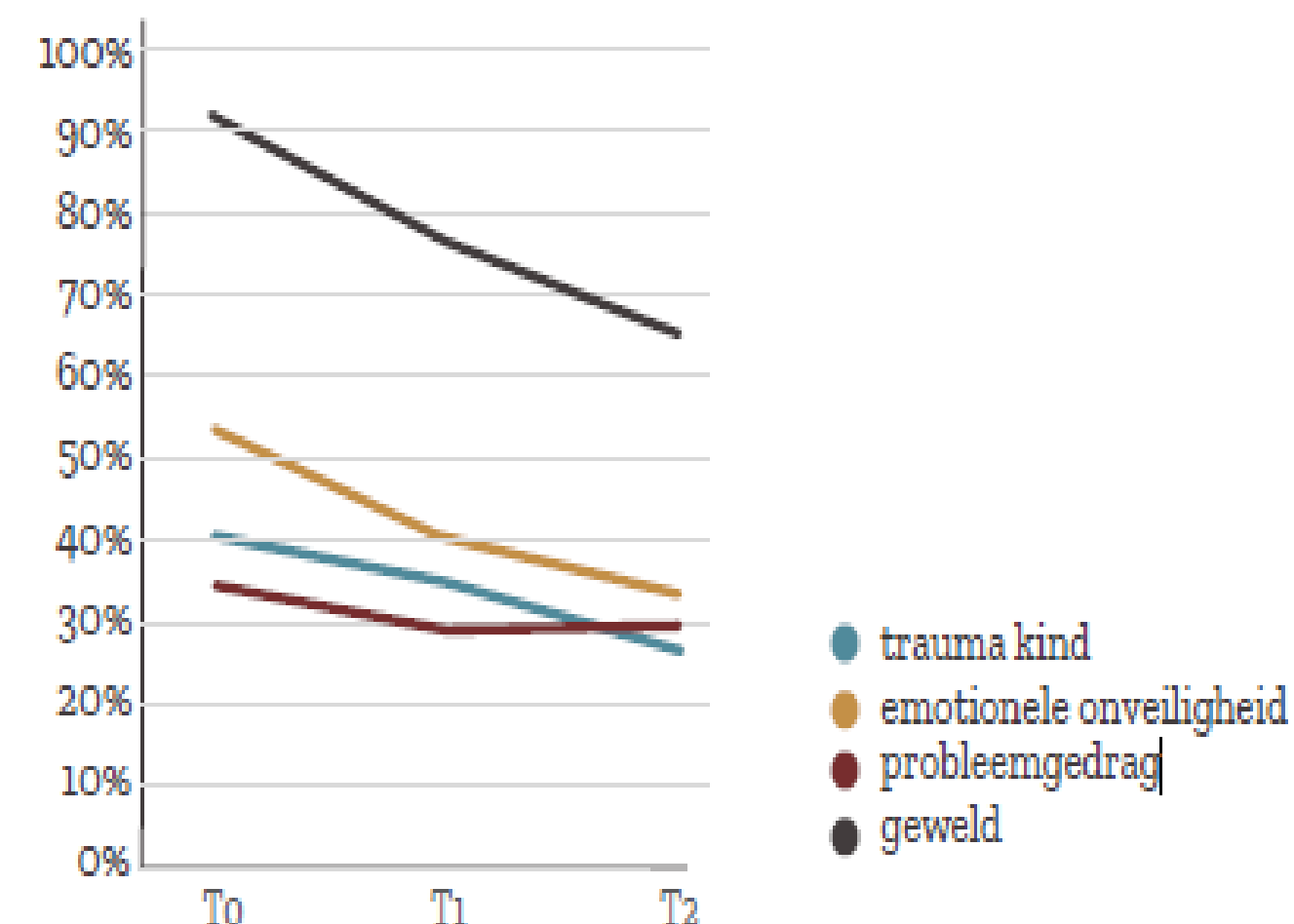
Welzijn ouders neemt toe

- Traumaklachten neemt af
- Opvoedstress neemt af
- Veiligheidsbeleving neemt toe

Welzijn kinderen neemt toe

- Afname traumaklachten
- Toename emotionele veiligheid
- Geen verschil in hechting

De problemen van kinderen die mogelijk het gevolg zijn kindermishandeling.

Maar al deze klachten zijn
nog steeds hoger dan in
algemene Nederlandse
bevolking.

gezinnen waar het geweld
helemaal is gestopt,
is het welzijn van ouders
en kinderen toegenomen
tot bijna het niveau van de
algemene NLse bevolking.

Van samenhang naar patronen

- Gezinnen gemeld bij Veilig Thuis
 - Diepte interviews vrouwen (59), mannen (18) kinderen (22)
- Samenhang geweldspatronen en (onderliggende) problematiek
- Vijf gezinsprofielen:
 - Intieme terreur of dwingende controle
 - Gezin in de stress of geweld door stress
 - Langdurige zorg
 - Kindgedrag en opvoedstress
 - Complexe echtscheiding

Geweld in het gezin

Langdurige zorg

Complexe scheiding

Nut van gezinsprofielen

- Zichtbaar maken variëteit in geweldspatronen en problematiek
- Geen harde scheidslijnen
- Impact op kinderen verschilt naar profiel
- Profielen helpen om tot gezamenlijke aanpak te komen
 - Eigen kracht versterken, relatietherapie, systeemtherapie
 - Beschermen, grenzen stellen en vlucht uit relatie voorbereiden

Intieme terreur / coercive control

(Johnson 1995, 2008: Stark, 2007: Kwestie van lange adem, 2020; Monckton Smit, 2021: Hendriks & Vledder, 2025)

Patroon van controle en dwang over de ander (eenzijdig)

- Inbreuk op vrijheidsrechten (langere periode) versus gedragingen (incidenten)
- Isoleren, geen bewegingsvrijheid (tracking), (financieel) afhankelijk maken
- Jaloers en bezitterig
- Ernstig, frequent langdurig geweld (**wurgpoging, geweld tijdens zwangerschap**)
- **Seksueel geweld**
- Vernederen, kleineren, intimideren, manipuleren (gaslighting)
- Bedreigen (met de dood van zichzelf, of partner en kinderen, doden huisdier)
- Stalking en risico op doding na verlating (trigger/ verandering)
- Vaker in huwelijkse relaties (patriarchale aspecten)

Kenmerken vader

(Holtzworth-Munroe & Stuart, 1994;
Arno van Dam podcast)

- Psychologische verklaringen: persoonlijkheidsdynamieken:
 - Anti-sociaal
 - Borderline
 - Narcisme
- Sociologische verklaring: machtsverschillen tussen mannen en vrouwen
 - rolverwachtingen mannen en vrouwen normaliseert dwang en controle over vrouwen (controlerend, bezitsdrang, hiërarchisch)

In het algemeen agressief, of alleen thuis

Geweld in de jeugd

Alcohol en drugs problematiek & depressie kunnen het verergeren

Impact op slachtoffers

- Psychisch en gezondheid:
 - Op eieren lopen, verantwoordelijk voor de ander
 - Angst, PTSS, depressief
 - Laag zelfbeeld, weinig zelfvertrouwen,
 - Pijnstillers (Johnson & Leone, 2005) (kalmeringsmiddelen, anti-depressiva)
- Fysiek
 - Meer en ernstiger letsel, ziekenhuis/spoedeisende hulp
- Economisch
 - Impact op werk (niet kunnen werken, controle op het werk)
 - Geen zeggenschap over eigen inkomen

Als liefde overleven wordt Le Compte & Groenen

Impact op kinderen

(Katz 2015; Katz e.a 2020)

- Dagelijks leven met grote emotionele onveiligheid
 - Angst, ongerustheid, zorgen maken
- Ervaren psychisch geweld, fysiek en\ of seksueel misbruik
- Leven in isolement, beperkt in bewegingsvrijheid, continu toezicht
- Trauma en depressie
- Gedragsproblematiek
- Moeder zorgzaam en respectvol / angstig en onderdanig
 - Moeder en kinderen ook respectvol en liefdevol met elkaar
- Zie voor meer informatie: www.hetverdwenenzelf.nl en Augeo

Hulp en beschermen bij intieme terreur

Intieme terreur: enige optie is weggaan

- Weggaan met steun: vraag naar geweld, ondersteun, spiegel, veiligheidsplan
- Versterk weerbaarheid en zelfvoorzienend vermogen vrouwen en kinderen
- Bieden van bescherming: Hoe bereik je de pleger (rol strafrecht / familierecht, THV)
- Vrouwenopvang, gespecialiseerde GGZ, forensische psychiatrie
- Relatietherapie geen optie tenzij beide toestemmen en gekwalificeerde therapeut
- Systemische hulp gezamenlijk geen optie
 - contra indicaties: geschiedenis ernstig geweld, wapengebruik, antisociale persoonlijkheid, ernstige mentale ziekte, angst bij slachtoffer
- **Gezamenlijk gezag niet vanzelfsprekend**
- Kind: echte aandacht, traumazorg, niet alleen praten, vertrouwenspersoon

Complexe echtscheiding en huiselijk geweld

(Kwestie van lange adem, 2020; Visser et al., 2023; Lünneemann & Lünneemann, 2024; Lünneemann et al., 2025)

- In alle gezinsprofielen speelt huiselijk geweld en zijn conflicten na scheiding, maar in geval van dwingende controle langduriger en ernstiger
 - Heb aandacht voor de verschillen in conflictscheidingen, heb aandacht voor huiselijk geweld, onderscheid geweld uit stress of uit dwingende controle
- Aannames
 - Na scheiding stopt het geweld
 - Vader die geweld pleegt is goede vader
 - Echte slachtoffers voorkomen dat vader het kind (zonder toezicht) kan zien

Hulp en beschermen: conflictscheiding

(Kwestie van lange adem, 2020)

- Wat helpt (gezinsprofiel conflictscheiding):
 - Speciale opvoedondersteuning bij omgangsproblematiek
 - Niet alleen naar de toekomst kijken, aandacht voor individuele problematiek ouder
 - Eigen vertrouwenspersoon kind (informeel, kindbehartiger, bijzonder curatorschap)
 - Verschillen mannen en vrouwen
 - vrouwen positief over hulp (sterker worden) en bescherming (OTS reguleren gedrag vader)
 - mannen positief over snelle juridische beslissingen en stopgesprek door politie

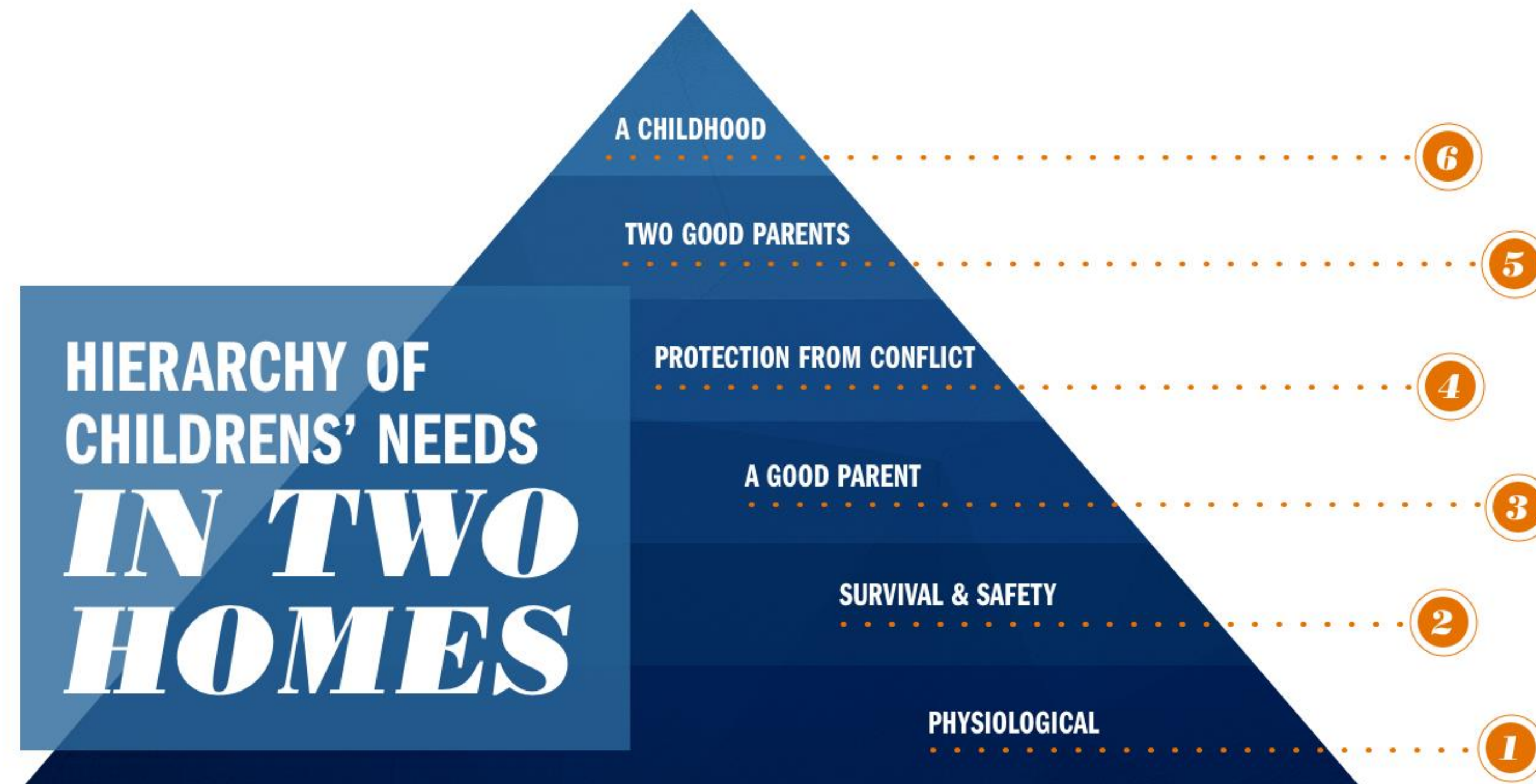
Hulp en beschermen bij geblokkeerde ouder – kind relaties

(Lünnemann & Lünnemann, 2024)

- Onderscheid contactverlies: 1) ouderverstoting, 2) realistisch contactverlies en 3) de wens van het kind de ouder (tijdelijk) niet te zien omdat het contact te ingewikkeld is.
- Van ouderverstoting/vervreemding naar geblokkeerde ouder-kind relaties (Visser e.a 2023)
 - Last bij het kind (ouderverstoting of oudervervreemding)
 - Dader-slachtofferdynamiek: als ene ouder slachtoffer is, is andere ouder snel dader
 - Geblokkeerde relatie biedt ruimte voor verandering
- Wél aandacht voor achterliggende redenen voor geen contact (ouderverstoting)
- Gelijkwaardige zorg is niet hetzelfde als gelijke zorg
- Pedagogische belang meer aandacht (piramide van behoeften, Emery, 2016)

Piramide van behoeften

(Emery, 2016)

Meer aandacht voor pedagogische belang

- Aandacht voor veiligheid eerst
 - Feitelijke onveiligheid (waaronder seksueel misbruik)
 - Ervaren onveiligheid (onvoorspelbaarheid ouder, angst slachtoffer ouder)
- Aandacht voor opvoedvaardigheden
 - Fysieke en mentale verzorging
 - Respect eigenheid kind
- Aandacht voor leeftijdsfasen
- Stellen van voorwaarden aan gedrag ouder

Forum Villa Pinedo

Mijn vader heeft borderline en mijn moeder is net van hem gescheiden (de rechtszaak moet nog beginnen). Ik heb door een aantal gebeurtenissen ervoor gekozen geen contact te hebben met hem. Ik begin door hem misschien ook borderline te ontwikkelen, maar mijn casemanager weigert mij daadwerkelijk te helpen en neemt de kant van mijn vader in dit verhaal en dit doen mijn behandelaars en psycholoog ook. Weet iemand een manier waardoor ik onder mijn vaders voogdij uit kan komen om volledig los van hem te komen staan en ze wettelijk niks meer met hem te maken moeten hebben?

Aandachtspunten contact ouders-kind

- Neutrale houding van ouder
- Zakelijk contact met andere ouder (berichten)
- Zelfreflectie ouder en kind centraal zetten
 - Behoefte van kind herkennen en respecteren, regie bij het kind
- Psycho-educatie voor kinderen om gedrag ouder te begrijpen

Steun nabije ouder

- Vergt specifieke kennis waar ouder behoefte aan heeft als kind onveilig is bij andere ouder
- Stel de goede vragen
- Ondersteun ouder hoe met pijn en verdriet van kind en onveiligheid om te gaan
- Steun ouder hoe neutraal te kunnen blijven (BIFF methode)
- Aandacht voor trauma ouder (wegens geweld in de relatie)
- Maak onderscheid tussen veiligheid, gehechtheid en opvoedondersteuning

Steun aan ouder op afstand

- Geef een duidelijk perspectief
- Blijf in gesprek en zoek de juiste hulp
- Systeem gericht: als er geen contact is, zorg dan dat de hulpverlener contact heeft met de andere hulpverleners als brug

Handvatten professionals

- Voorwaarde is kennis mede opgebouwd door intervisie /supervisie
- Situatie in kaart brengen, documenteren van feiten (procesdiagnostiek)
 - Vergt tijd, specialisme en kennis
- Betrokkenen rond gezin betrekken
- Systeem gericht werken (gezamenlijk of apart)
 - Vertrouwensrelatie opbouwen, samenwerkingsrelatie, verwachtingenmanagement
- Maatwerk, niet co-ouderschap als norm: beperkte zorgregeling waarbij nabije ouder voldoende balans kan geven
- Samenwerking met andere hulpverleners en juridische praktijk
 - Dossiervorming over signalen (bv kind depressief, geweldsdynamiek)

Handvatten voor inzicht in gedrag pleger van geweld

(Mandel, 2024)

- Vraag naar concrete gedragingen en benoem concreet gedrag en impact
 - Soort geweld en controle; toekomstig geweld naar kinderen; dwingende controle in verleden doorwerkt in gedrag slachtoffer; manipulatie naar professionals
- In geval van huiselijk geweld, in hoeverre is ouder in staat:
 - de behoeften van kinderen centraal stellen
 - verschillen met andere ouder te accepteren ; empathie te hebben voor andere ouder haar/zijn moeilijkheden; respect voor de andere ouder op te brengen
 - flexibel op te treden tijdens de onderhandelingen
 - eigen fouten te erkennen
 - verantwoordelijk omgaan met gevoelens van boosheid en frustratie

Conclusie: Meer aandacht voor *coercive control* bij zorg en omgangsbeslissingen

Aanwijzingen voor *coercive control*:

- Geen verantwoordelijkheid voor eigen gedrag, ontbreken zelfinzicht
- Geen toestemming voor hulp aan kind
- Niet komen opdagen / afbreken mediation, relatietherapie, begeleide omgang
- Kind isoleren van familie, vrienden, sociale activiteiten
- Overmaat aan berichten (app, mail) en klachten bij organisaties

Conclusie: geblokkeerd ouder-kind contact vergt specifieke aandacht

- Soms duidelijk sprake van ouderverstoting, maar meestal niet .
- Geblokkeerd ouder-kind contact:
 - Welke feiten liggen daaraan ten grondslag
 - Is het in belang van het kind om weer contact te hebben
 - Zo ja, welk stappenplan is dan nodig

Uitdagingen voor de toekomst

- Meer kennis bij hulpverleners en juridische praktijk
- Meer ruimte voor pedagogisch belang van het kind, specifiek jonge kind
- Meer aandacht voor de stem van het kind in het juridische proces

Referenties

- Rapport Kwestie van lange adem / Huiselijk geweld: een complex en hardnekkig probleem
 - Kwestie van lange adem - Verwey-Jonker Instituut
 - Huiselijk geweld een complex en hardnekkig probleem - Verwey-Jonker Instituut
- Rapport Op zoek naar beschermingsarrangementen
 - 119430 Op-zoek-naar-beschermingsarrangementen.pdf (verwey-jonker.nl)
- Gezinsprofielen zie ook: zie <https://gezinsprofielen.augeo.nl>
- Rapport complexe omgang Als contact niet vanzelfsprekend is - Verwey-Jonker Instituut
- Rapport Waar geweld uit beeld raakt: Waar geweld uit beeld raakt - Verwey-Jonker Instituut

- Boekje Verschillend perspectief, samen kijken
 - 119470 Verschillend-Perspectief-Samen-Kijken S.pdf (verwey-jonker.nl)

- Factsheet intieme terreur: <https://vng.nl/publicaties/factsheet-intieme-terreur>

Klunnemann@verwey-jonker.nl

www.verwey-jonker.nl